

G.Q.QURBANOVA*dissertant**e-mail: mirzoyeva_86@mail.ru***Azərbaycan Dillər Universiteti**

(Bakı şəh., R.Behbudov küç., 60)

TEMATİK TƏSNİFATA ƏSASƏN İNSANIN SƏCİYYƏVİ XÜSUSİYYƏTLƏRİNƏ DAİR SLƏNQLƏR

*Açar sözlər: slənq, təsnifat, etimologiya, dilçilik, xarakter.**Ключевые слова: сленг, классификация, этимология, языкознание, персонаж.**Key words: slang, classification, etymology, linguistics, character.*

XX əsr və XXI əsrin əvvəlləri təkcə tarixçilər üçün deyil, həmçinin dilçilər üçün olduqca maraqlı idi. Dildə baş verən dəyişikliklərin sosial səbəbləri və bu dəyişikliklərin nəticələri müasir dilçiləri maraqlandıran mövzular olub. Slənq terminin araşdırılması dilçiləri maraqlandıran mövzulardan biri olmuşdur. İngilis dili leksioqrafiyasında slənq termini XIX əsrin əvvəllərində geniş istifadə olunmağa başlandı. Bu terminin etimologiyası çox mübahisəli məsələdir və bunun araşdırılması ilə məşğul olan dilçilər bu terminin dəqiq tərifini verməmişlər. Slənqlər dilə heç bir xələl gətirmir, əksinə müasir danışq dilinin lazımi hissəsidir. O daimi dəyişir, inkişaf edir, bir anda formalaşa bilər və birdəfəlik yoxa çıxıb bilər. Slənqlərin yaranması ilə əlaqəli dildə baş verən dəyişikliklər şifahi nitqi daha asan və anlaşılabilir edir. Slənq özü insan həyatının müxtəlif sahələrində istifadə olunan canlı və dinamik bir sistemdir. Bunlar mədəniyyətin bir sıra sahələrində işləyə bilirlər. Son dövrlərdə elə bir insan yoxdur ki, şifahi nitqində slənqdən istifadə etməsin. Bəzən loru sözlər və jarqonların yanlış istifadəsi insan arasındakı ünsiyyəti poza bilər və hətta həmsöhbəti təhqir edə bilər. Slənqlər həmçinin bədii ədəbiyyatda əsərlərin təsir gücünü qüvvətləndirmək üçün istifadə olunur.

Dilin lüğət tərkibi müəyyən xüsusiyyətlərə görə təsnif olunur. "Təsnif olunma" və "təsnif" anlayışları dilçilik elmində mühüm yer tutur və bunun vasitəsilə biz asanlıqla hərfləri, sözləri, ifadələri və cümlələri müəyyən edə bilərik.

Websterin praktik məktəbli lüğətində "təsnif" anlayışını belə izah edir: siniflərə görə sistemli şəkildə yerləşməsidir, məsələn, heyvanlar və bitkilər onların təbii qarşılıqlı əlaqəsi əsasında tiplərə, siniflərə, ailələrə, cinslərə və növlərə bölünürlər (12).

Təsnifat sözünü belə şərh etmək olar:

- 1). Təsnifat- oxşarlıq və fərqli cəhətlərinə görə elmi cəhətdən bölgüsüdür.
- 2). Sözlərin qarşılıqlı əlaqəsinə görə qruplaşmasıdır.
- 3). Təsnifat- sözləri digər sözlərdən fərqləndirən xüsusiyyətlərinə görə bölgüsüdür.

İngilis dilində slənqlərin tematik prinsipə görə aşağıdakı kimi təsnif olunur:

- 1). İnsanın səciyyəvi xüsusiyyətlərinə dair slənqlər
- 2). İnsanların peşə və fəaliyyətinə dair slənqlər
- 3). Kulinariya slənqləri
- 4). Musiqi, rəqs, məclis və mərasimlərə dair slənqlər
- 5). Məişət slənqləri

Bu qruplara daxil olan slənqlər özləri də yarımqruplara ayrılır. İnsanın səciyyəvi xüsusiyyətlərinə dair slənqlər bədən üzvlərinə, ağılsızlıq və dəlilik, fırldaqçılıq, səmimiyyət, zənginlik, xəsislik, dostluq, sevgi, çətinlik, bədən üzvləri haqqında slənqlərə ayrılır. İnsanların peşə və fəaliyyətinə dair slənqlər polis, dedektiv, məhbuslar, oğurluq, ticarət, cinayətkarlıq və canilər, məlumat ötürmək haqqında slənqlərə bölünür. Yemək, qida, içkilər, sərxoşluq haqqında slənqlər kulinariya slənqlərinə aiddir. Ölümə dair slənqlər mərasimlərə dair slənqlər-

di. Məişət slənqlərinə bunlar aiddir: qadınlara, qızlara, evliliyə, pullara, yaşayış yerlərinə dair slənqlər.

Ağılsızlıq və ya dəlilik- cəmiyyətin düzgün düşünən üzvlərinin fikir və bilik səviyyələrinə zidd olan xüsusiyyətdir. Bütün insanlarda ağılsızlıq və dəlilik səviyyəsi fərqlənir. Bəzi insanlar vaxtaşırı və ya müvəqqəti olaraq ağılsız olurlar, bəziləri isə həmişə və ya daima ağılsız olurlar. Ağılsızlıq və ya dəlilik bir insanın öz psixoloji vəziyyətini və ya emosiyalarını idarə edə bilməməsidir.

Ağılsızlıq və dəliliyə dair bir çox slənqlər var. *Ass* (sifət) – səfeh, ağılsız insan slənqinin bir sıra sinonimləri vardır: *bone-head, fat-head, bucket-head, dumb-head, bubble-head, sap-head, crew, stiff, muscle-head* və s.

"Don't you hear me, bubble-head?" she snapped (6, s. 45).

Ass slənqinin antonimi *whiz* (sifət) slənqidir. *Whiz* slənqinin tərcüməsi ağıllı insan deməkdir.

He was a whiz in science and always had something unusual to add to discussions (9, s. 69).

1. *Ass*- səfeh, qanmaz və ya ağılsız insan
2. *Asiatic*- dəli: kobud və ya qeyri-adi.
3. *bone head*- axmaq.
4. *boob*- ağılsız
5. *bubble – head*- ağılsız insan
6. *bucket – head*- ağılsız insan
7. *bullhead*- ağılsız və inadçı insan.
8. *crazy – cat*- dəli
9. *cuckoo*- dəli
10. *dipiness*- dəlilik
11. *dippy*- dəli, axmaq, ağılsız
12. *dumb- head*- ağılsız hərəkət.
13. *dizzy*- ağılsız, dəli
14. *donkey act*- ağılsız hərəkət
15. *fat – head*- ağılsız insan
16. *jack ass*- axmaq
17. *jerk*- ağılsız insan
18. *jay*- axmaq, təcrübəsiz insan, əsasən kənd əsilli insan
19. *lame – brain*- ağılsız insan
20. *lard – head*- axmaq insan

Sevgi və dostluq qarşılıqlı əlaqəlidir. *"Love"* (sevgi) anlayışının müxtəlif mənaları var. *"Love"* həm isim, həm də sifət kimi də istifadə oluna bilər. *"Love"* kiməsə və ya nəyəsə qarşı xoş hisslərdir. *"Love"* dedikdə nəyəsə və ya kiməsə qarşı dərin maraq nəzərdə tutulur.

Dostluq dost olmaq deməkdir. Dostlar bir birini dəstəkləyən və ya kömək edən iki və ya çox insanlardır. Dostlar ortaq fikirləri və ya məqsədləri olan və problemlərinə dair kollektiv qərarlar verən insanlardır. Dostluq və sevgiyə aid sadə və mürəkkəb slənqlər var. *Sugar* (isim) - sevgili slənqinin sinonimləri bunlardır: *sweet pea, sweets, sweet potatoes, patootie, one and only sunshine*.

Spark (feil) – pərəstişkarlıq etmək, öpmək, sevişmək slənqinin sinonimləri bunlardır: *pet, neck, spoon*.

1. *single*- subay, ailə qurmamış qadın və kişiə aid olunur
2. *to be taken* – münasibətdə olmaq
3. *to hit it off, hit off (with smb)*- ilk baxışdan bir-birini bəyənmək
4. *puppy love*- yeniyetməlik sevgisi
5. *to fall head over heels*- dəlicəsinə aşiq olmaq

6. *to hook up*- gizləncə başqası ilə görüşmək
7. *to be on a break*- ayrılmaq üzrə olmaq
8. *to cheat on smb*-kiməsə xəyanət etmək
9. *to pop the question*- kiməsə evlənmək təklifi etmək
10. *to tigh the knot*- evlənmək

Dostluğa dair slənqlər:

1. *Dawg*- yaxın dost
2. *Chum*- yaxın dost
3. *bestie* – “*best friend*” ifadəsinin qısaltmasıdır
4. *Homeboy*-yaxın kişi dostu
5. *Homegirl*- yaxın qız dostu
6. *Homie*- “*homeboy*” və “*homegirl*” sözlərinin qısaltmasıdır
7. *BFF*- “*best friend forever*”ifadəsinin akronimidir
8. *buddy*- ən yaxın dost
9. *brotato chip*- dost
10. *Chap*-yaxın dost

Anlama, başa düşmə nəşə haqqında fikir söyləmək, mühakimə etmək bacarığıdır. Anlama haqqında olan slənqlərin də sinonimləri vardır. *Tumble* (feil) (anlamaq) slənqinin sinonimləri bunlardır: *feature, savvy, savvy, read, parley-voo* və s.

They had to tumble to it. I still don't understand it (5, s.15).

1. *feature* - anlamaq
2. *savvy* = *savvey* -anlama
3. *tumble* - anlamaq
4. *the light* – anlamaq, nəticəyə gəlmək
5. *read*- anlamq, dərk etmək
6. *slow on the draw* –zəif anlamaq
7. *parley - voo* – anlamaq, başa düşmək

Bədənin müxtəlif hissələrini ifadə etmək üçün müxtəlif slənqlərdən istifadə olunur. *Bean* (isim) (baş) sözünün sinonimləri bunlardır: *brain box, fin, noggin, potatom pumpkin, top story, upstairs, upper story, pimple*. Məsələn,

“Do you think I 'm wrong in my upper story?” asked Paul, as if his very existence depended on his reply (7, s. 256).

Mask, index, puse, mush, lug və s. *map* (isim) (üz) slənqinin sinonimləridir.

Stash, stache, tickler və s.*strainer* (isim) (bığ) slənqinin sinonimləridi.

For several years Titus has been the only player to wear a “soup strainer”. (8, s.568)

Raw (sifət) (çılpaq) slənqinin sinonimləri bunlardır: *in the raw, buck naked* (tam çılpaq)

1. *bean*-baş
2. *brain box* – baş
3. *fin*- baş
4. *noggin* – baş
5. *potato* –baş, üz, əsasən çirkin üz
6. *pumpkin or pumpkin* – insan baş
7. *top story* – baş
8. *upstairs* – baş, beyin bə ya ağıl
9. *upper story* – baş, beyin
10. *think box* –beyin
11. *thinker* – beyin, ağıl
12. *think tank* – beyin, baş
13. *little gray cells* – beyin
14. *pimple*- baş

15. *smush*- ağız
16. *mush* – ağız, üz
17. *puse*- ağız, üz
18. *satchel mouth* – böyük ağız olan insan
19. *index*- üz
20. *laugh on the other side of one's face* – qışqırmaq

Miser (xəsis) şəxsi əşyasını və ya pulunu başqa adamlara vermək istəməyən adamdır. *Miser* (xəsis) slənqi həmçinin pul yığmaq üçün acınacaqlı həyat tərzini keçirən simic və bədxah insan kimi də başa düşülür. *Mingy* (sifət) (çılpaq) slənqinin sinonimləri bunlardır: *pinny-pincher*, *piker*, *pinch-gut*, *Scotchman*, *small*, *squeezer*, *sticky-fingered*, *tightwad* və s.

So...don't be so mingy (10, s.240).

1. *mingy* – xəsis və acgöz
2. *penny - pincher* – xəsis və ya qənaətcil insan
3. *piker* – xəsis və acgöz
4. *pinch - gut* – xəsis
5. *Scotchman* – qənaətcil və ya xəsis. Şotlandlar çox qənaətcil olmaları faktından törəmişdir bu slənq

6. *small* – xəsis

7. *squeezer* – heç kimə pul hədiyyəsi etməyən insan, xəsis.

8. *sticky - fingered* – xəsis

9. *tightwad* – çoxlu pulu olan lakin heç kimlə bölüşməyən xəsis insan

Yalan, hiylə və ya fırıldaq insanları yanıldan hərəkətlərdir. Bu anlayışı ifadə edən bir sıra sadə və mürəkkəb slənqlər var. *Meat*, *quick push*, *soft touch*, *sucker* slənqləri *lobster* (isim) (yalanın qurbanı) slənqinin sinonimləridir.

That was the only soft touch about him (3, s.24).

Take someone for a ride (aldatmaq) slənqinin sinonimi isə bunlardır: *rook*, *robe in*, *pull on* (something or person), *stuff*, *stung*, *skin*, *throw the hook into* və s.

If you believe everybody, they'll take you for a ride (11, s. 58)

1. *lobster* – asanlıqla aldadılan insan
2. *meat* – tez təsir altına düşən, asanlıqla aldadılan insan
3. *monkey shines* – hiylə
4. *pull on (something or person)* – kimisə aldatmaq
5. *quick push* - asanlıqla aldadılan insan
6. *take (someone) for a ride* - aldatmaq
7. *rook* – aldatmaq
8. *robe in* - aldatmaq
9. *sharp* – hər cür aldatmaq bacarığına malik insan
10. *slippery* – güvənilməyən insan
11. *soft touch* - asanlıqla aldadılan insan
12. *sting* –aldatmaq .
13. *stuff* - aldatmaq
14. *stung* – qiymətləri artıran satıcılar tərəfindən aldadılmaq
15. *sucker* - asanlıqla aldadılan insan
16. *suck list* – tez- tez aldadılan insanların siyahısı
17. *suck (someone) in* – yalan vədlərlə aldatmaq
18. *skin*- yalan
19. *throw the hook into* – aldatmaq

Qəzəb güclü narazılıq hissidir. *Peeved* (sifət) (əsəbi)slənqinin sinonimləri bunlardır: *loaded for beer*, *steamed*, *low*, *mad*, *red necked*, *sore*, *steamed up* və s.

But I like things out in the open, and he's peeved enough with me as it is, though I don't know why (1, s.50).

Miff, pain, peeve və s. slənqlər rise (isim) (qəzəb) slənqinin sinonimləridir.

1. *flare up* - əsəbləşmək
2. *jump salty* - əsəbi olmaq
3. *lather* – tez qıcıqlanan
4. *loaded for beer* - əsəbi, dalaşmağa hazır olan
5. *low* – qəmli, melanxolik
6. *miff* – xətrinə dəymək.
7. *miffed*- təhqir olunmuş
8. *pain* – dilxorluq
9. *pain in the neck* – qıcıqlandıran insan
10. *mad* - əsəbi
11. *put out* - əsəbi hiss etmək
12. *peeved* - əsəbi
13. *peeve*- əsəbi olmağın səbəbi
14. *raise cain* – qəzəblənmək.
15. *red necked* - əsəbi
16. *rhino* – qəmli olmaq.
17. *nrise* – qəzəb
18. *see red* -əsəbi
19. *sore* - əsəbi
20. *sore head* – tez əsəbləşən adam
21. *steam* - əsəbləşmək
22. *steamed up* - əsəbi, səbrsiz
23. *sweat it* – nəyəsə görə narahat hiss etmək
24. *throw a fit* – hədsiz dərəcədə əsəbləşmək

Xoş hisslər haqqında olan slənqlər çox istifadə olunan slənqlərdəndir. *Smooth* (sifət) (xoş, çox gözəl) slənqinin sinonimləri bunlardır: *stunning, tip-top, top-notch, terrible, sunny, sanitary, bully* və s.

For the last three years, my daughter Laura (who is a top-notch trainer) and I have worked in a special program for inner-city kids ages fourteen, fifteen, and sixteen (2, s.23).

1. *bully* – yaxşı, çox gözəl
2. *goody* – həddindən artıq yaxşı
3. *going some* – özünü yaxşı hiss etmək, uğur qazanmaq
4. *jake* – qənaətbəş, yaxşı
5. *pip*- çox gözəl insan və ya əşya
6. *sanitary*- çox yaxşı
7. *smooth*- çox gözəl
8. *strictly*- çox gözəl
9. *stunning*- çox gözəl
10. *stunner*- cəlbedici qadın
11. *sunny* – xoşbəxt, xoş
12. *sweet*- qonaqpərvər, xoş və rahat.
13. *tawny*- .çox gözəl
14. *terrible*- əla.
15. *terrific*- gözəl
16. *tickled pink* – həddindən artıq sevincli
17. *tip-top* – çox gözəl
18. *top notch* - çox gözəl, yaxşı

19. *vow*- böyük uğur

20. *wax* -üstün gəlmək, öhdəsindən gəlmək

Pis iş, pis hadisə, çətinlik və problem anlayışını ifadə edən slənglər gündəlik həyatda tez – tez istifadə olunan slənglərdi. *In deep water* (isim) (problem) slənginin bir sıra sinonimləri var: *hot water, jam, stinger, dust up* və s.

The Democrats are in deep water over their plans for tax increases.

[dictionary.cambridge.org/dictionary/english/be-in-deep-water]

1. *in deep water* – pis vəziyyətdə olmaq.

2. *hot water* – pis vəziyyətdə olmaq

3. *double - trouble* – olduqca pis vəziyyətdə olmaq

4. *jam* – çətinlik, pis vəziyyət

5. *jammed up* – pis vəziyyətdə

6. *rugged* – çətinlik, pis vəziyyət

7. *sticky* – çətin, inad

8. *stinger* - maneə, həll olunmamış problem

9. *raise sand* – narahat etmək

10. *dust up* – narahatçılıq, səs-küy, həyəcan

Səmimilik və doğruluğa aid olan slənglər insanların səciyyəvi xüsusiyyətlərinə dair slənglər qrupuna aiddir. *Straight* (sifət) (səmimi) slənginin sinonimləri bunlardır: *up and up, level, one way guy, square shooter, white* və s.

Their straight talk is now being applied in my own retirement walk (4, s. 5).

1. *talk turkey* – heç bir şey gizlətmədən danışmaq.

2. *up and up* – səmimi, ədalətli

3. *level* – vicdanlı olmaq, doğrunu söyləmək

4. *one way guy* – vicdanlı, ədalətli insan

5. *square shooter* – səmimi və düz adam

6. *straight* –dürüst, səmimi.

7. *straight talk* – səmimi söhbət.

8. *straight goods* – həqiqət.

9. *straight from the shoulder* –təmiz və səmimi söhbət

10. *white* – namuslu, etik, səmimi

İngilis və Amerikan slənglərinin tematik qruplara bölünərək sosiolinqviistik xüsusiyyətlərinin araşdırılmasının mühüm cəhətlərindən biri odur ki, bədii ədəbiyyatçı, ingilis dilində film izləyən insanlar həmin slənglərin hansı mənada işləndiklərini başa düşəcəklər. Sləngləri sosiolinqviistik xüsusiyyətlərinə görə qruplaşdırılaraq lüğət hazırlanması nəzərdə tutulur.

Ədəbiyyat

1. Barclay T. A Lovely Illusion. Severn House, 2001 -314p
2. Biech E. 90 World-Class Activities by 90 World-Class Trainers. Pfeiffer, 2006-420p
3. Brand M. The rangeland Avenger. The floating Press, 2017 . 322p
4. Donald R. Draayer. Retirement Straight Talk: Stories and Wisdom from Educators. R&L Education, 2003. - 208p
5. Garfield B. Checkpoint Charlie. New York, 2011 43p
6. Iacovelli R. The Adventures of Corker Larue. Baltimore, 2003. 466p
7. Montgomery B.M. L. M. MONTGOMERY Ultimate Collection: 20 Novels & 170+ Short Stories, Poems . OK Publishing, 2017, 6875p
8. Morris P. A Game of Inches: The Stories Behind the Innovations That Shaped Baseball . Ivan De Publisher, 2010. 628p
9. Oliver C.L Rachel Mason Hears the Sound. N.L. Associates, 2005. 145p

10. Penhall J. Penhall Plays: 1: Some Voices , Pale Horse, Love and Understanding, The Bullet. Bloomsbury Academic, 2008, 352p
11. Portney M. K. Have Fun: Learn To Speak and Understand American English: or What You Don't ..., USA, 2013 158p
12. Webster's New Practical School Dictionary, Springfield (USA). 1969 984p

G.G.Gurbanova

Сленг о характеристиках человека по тематической классификации

Резюме

Социальные причины изменений в языке и последствия этих изменений представляют интерес для современных лингвистов. Изучение термина сленг было одной из тем, интересующих лингвистов. Термин сленг стал широко использоваться в английской лексикографии в начале 19 века. Этимология этого термина весьма противоречива, и лингвисты, изучавшие его, не дали точного определения термина. Сленг не вредит языку, наоборот, является необходимой частью современной разговорной речи.

Практический школьный словарь Вебстера объясняет понятие «классификация» следующим образом: систематическое расположение классов, например, животные и растения делятся на типы, классы, семейства, роды и виды на основе их естественных взаимодействий.

Сленг в английском языке классифицируется по тематическому принципу следующим образом:

- 1) Сленг о человеческих качествах
- 2) Сленг о профессиях и занятиях людей
- 3) Кулинарный сленг
- 4) Сленг для музыки, танцев, вечеринок и церемоний
- 5) Бытовой сленг

G.G.Gurbanova

Slang on the characteristics of a person according to the thematic classification

Summary

The social causes of changes in language and the consequences of these changes have been topics of interest to modern linguists. The study of the term slang has been one of the topics of interest to linguists. The term slang began to be widely used in English lexicography in the early 19th century. The etymology of this term is very controversial, and linguists who have studied it have not given an exact definition of the term. Slang does not harm the language, on the contrary, it is a necessary part of modern spoken language.

Webster's practical school dictionary explains the concept of "classification" as follows: the systematic arrangement of classes, for example, animals and plants are divided into types, classes, families, genera, and species based on their natural interactions.

Slang in English is classified according to the thematic principle as follows:

- 1) Slangs about human characteristics
- 2) Slang about people's professions and activities
- 3) Culinary slang
- 4) Slang for music, dance, parties and ceremonies
- 5) Household slang

Rəyçi: prof. Ç.Qaraçarlı

Redaksiyaya daxil olub: 09.12.2021